

Ordlista

Algoritmer

Algoritm är en metodisk och exakt beskrivning av hur man löser ett problem. En algoritm är i mångt och mycket samma sak som ett program; skillnaden är att vi kan beskriva **algoritmer** oberoende av programspråk.

Android

Ett mobilt *operativsystem* i smarta mobiler och surfplattor. Det utvecklades ursprungligen av Android, ett företag som köpts upp av Google. Android används i surfplattor och mobiler från Samsung, Asus, Sony, Doro, Huawei mfl

Antiviruskydd/program

Ett antivirusprogram är ett program som aktivt eller på begäran söker efter, tar bort eller reparerar filer som är infekterade av datorvirus. Moderna antivirusprogram kan även upptäcka och oskadliggöra andra skadliga former av främmande exekverande kod såsom trojanska hästar, spionprogram och maskar

Avändarkonto /Användarnamn

När du använder en dator, ett program eller en tjänst på internet så behöver du identifiera dig genom att registrera ett så kallat användarkonto. Det innehåller ett användarnamn och ett lösenord. Efter registreringen får du tillgång till användarkontot genom att logga in med ditt användarnamn och lösenord. Ett användarnamn kan vara ett förnamn eller smeknamn eller ett påhittat ord, vilket som helst. Som användarnamn används ibland också e-postadressen.

Användarvillkor

När du laddar ned en app, använder ett program eller tecknar någon form av

tjänst på internet så behöver du nästan alltid godkänna användarvillkoren. Dessa ger då företaget bakom rätten att använda din information och uppgifter som du lämnat. Det är vanligt att man inte läser dessa så noggrant då de ofta är väldigt långa men det är viktigt att iaf veta vad du har gett företaget för rättigheter att använda dina uppgifter. De kan också innehålla information om vad man får göra och inte göra på deras tjänster.

App

App är en förkortning för applikation, små program som du kan ladda ner från internet (*Google Play butik* för Android och *App Store* för iPad och iPhone) till din surfplatta eller mobil.

Blogg

En blogg är en webbdagbok kan man säga. En plats på internet där du kan skapa och publicera inlägg och/eller dagboksanteckningar, med eller utan bilder. Ordet blogg kommer från engelskans blog som är en kortform av orden web och log. Att blogga är att skriva öppet och därmed ett sätt att nå ut med politiska budskap, marknadsföra en produkt eller dela med sig av personliga erfarenheter. Det finns många olika sidor där du kan starta en blogg.

Brandvägg

En brandvägg är ett program eller en extern dator som enbart jobbar med att stoppa intrång till din dator när du är ansluten till ett nätverk. Skulle vi inte ha brandväggar så skulle vi snabbt få virus och liknande.

Cookies

När du besöker en sajt får du ofta information om att den vill sätta cookies eller kakor på din telefon eller dator. En cookie är en liten textfil som kan användas för att identifiera din utrustning när du besöker en sajt flera gånger.

Tekniken kan användas för att samla in information om dig och dina surfvanor, spara dina lösenord och rikta reklam till dig.

Dataroaming

Roaming innebär att du kan använda din mobil utanför Sverige och ringa från en utländsk operatörs mobilnät. För att även kunna surfa på din mobil behöver du slå på Dataroaming på din mobil, om du inte är ansluten till ett WiFi-nätverk.

Digital

Digital kommer från engelskans digit (för siffra) som i sin tur kommer från latinets digitus i betydelsen finger. Begreppet digital kommer således indirekt från den gamla seden att räkna på fingrarna.

Digitalisering

Digitalisering innebär att information översätts till ett matematiskt språk, bestående av ettor och nollor, som datorer och dataprogram kan hantera och allt mer information och material lagras i *servrar* och ej "på papper".

Digitala data

Digitala data är uppbyggda i det binära talsystemet som består av endast ettor och nollor. Det gäller all information från hur vi roar oss till hur vi löser komplexa samhällsproblem. Det är lättare att bygga snabba elektroniska lagrings- och beräkningsfunktioner med endast två väldefinierade tillstånd (0 och 1) att läsa av och bearbeta. Tidigare användes analog information. Den påverkas mer eller mindre av "brus" vid varje dataoperation eller dataöverföring. Digital information kan däremot kopieras, om och om igen, med identiskt resultat varje gång, trots de små störningar i överföringen som alltid förekommer i varje fysisk utrustning.

Domän/domänadress

En domänadress är det som står efter www, eller de dubbla snedstrecken

(<http://>), i webbadresser och efter @-tecknet i e-postadresser. Tillägget .se anger att det är en svensk webbadress. Finska adresser slutar t.ex. med .fi, och norska med .no. Amerikanska och internationella adresser slutar ofta på .com eller .edu om det är en utbildningssida (eng. education). Ideella organisationer brukar använda .org (eng. organisation).

E-post

En E-post är en sorts digital brevlåda där du kan ta emot och skicka brev via internet. Det finns två olika sätt att läsa sin e-post. Antingen laddar man ned den från e-postleverantören (Telia, Tele2, Comhem, Tre, G-mail med flera) till din dator eller surfplatta och läser och svarar på den där med ett program eller en app, eller också läser du mejlen direkt på internet på e-postleverantörens server med en *webbläsare*.

Facebook

Facebook är ett socialt medium/nätverkstjänst som drivs och ägs av företaget Facebook. Där kan du skapa en personlig profil, lägga till andra användare som vänner, utbyta meddelanden och bilder samt få automatiska meddelanden när någon postar meddelanden eller media på sin profil. Du kan ansluta dig till intressegrupper och sidor och du ser även reklam.

GDPR

Dataskyddsförordningen (The General Data Protection Regulation) är till för att skydda enskildas grundläggande rättigheter och friheter, särskilt rätten till skydd av personuppgifter och den gäller i hela EU.

Google

Google är ett av världens största företag. Mest känt är Google för sin *sökmotor* som blixtnabbt söker igenom hela internet för att hitta svar på frågor som människor ställer till internet. Sökproceduren kallas att googla. Google har även en rad andra applikationer (tillämpningar) inom dataområdet: Google

Mail, Google Maps, Google Earth, Google Translate och många fler. Du får gratis tillgång till Googles utbud genom att registrera ett användarkonto.

GPS

GPS (Global Positioning System) är ett chip som tar emot signaler från GPS-satelliter. Om GPS är aktiverat i surfplattan eller mobilen kan till exempel Google Maps lokalisera var du befinner dig geografiskt.

Hackare

Beskriver en person inom datorvärlden med två olika betydelser. Vanligen syftar den på en hängiven och tekniskt vetgirig datorentusiast men det kan också stå för en person som nyttjar sina kunskaper för att bryta sig in i andra datasystem. Ordet är ursprungligen studentjargong men har med datorteknikens spridning fått vidare användning.

Hashtag (#)

En hashtag består av "staketsymbolen" (#) framför ett ord. På Twitter, Instagram och Facebook följer du dina "vänner". Det är deras inlägg du ser. Med hashtaggar kan du söka igenom allas inlägg och se vad andra än de personer du har i ditt sociala sammanhang skriver. Om du klickar på #pannkaka så kommer du se vad alla andra, utöver dem du följer, skriver om pannkakor såvida de har valt att markera ordet pannkaka.

Hemsida

Hemsida (homepage) är en term som kan syfta på flera olika saker:

- Startside – den webbsida som är inställd att visas när du startar din webbläsare och när du trycker på startknappen/hemknappen.
- Webbsida, till exempel en privatpersons eller ett företags webbsida/webbplats på internet.
- Fler betydelser finns med dessa är de vanligaste

Http

Hypertext Transfer Protocol (Http) är det kommunikationsprotokoll som används för att överföra webbsidor via www (internet). Ett protokoll är en samling regler för hur kommunikationen mellan två enheter ska gå till.

Https

Hypertext Transfer Protocol Secure (https) är ett protokoll (se http) för krypterad transport av data för http-protokollet. Https-anslutningar används ofta för betalningsöverföringar på internet, för inloggning och hantering av privat information, samt mera allmänt för att skydda användarens integritet. Med https ska förbindelsen inte kunna avlyssnas av tredje part och användaren ska kunna lita på att webbservern är den som den utger sig för att vara.

Ikon

Bild på skärmen som startar en app (applikation) när du klickar/trycker på den.

Instagram

Instagram är en gratis applikation (app) för fotodelning i ett så kallat socialt nätverk. Appen tillåter användaren att ta bilder och därefter dela med sig av bilden till olika sociala medier, som exempelvis Instagram, Facebook och Twitter. Instagram-användarna skriver även bildtexter och lägger till #-tecken (hashtag) med olika ord eller fraser till bilder de postar i tjänsten.

Internet

Världens största datornätverk, ett system för enkel och effektiv kommunikation av text, ljud och bild. Bakom internet står företag och organisationer men det finns inget definierat ägande. Det finns således ingen som äger internet. Andra ord som syftar på internet: nätet, webben, molnet.

iOS

iOS är ett operativsystem från företaget Apple för användning i Apples mobila enheter iPhone och iPad.

iPad

iPad är en surfplatta (även kallad padda på svenska), en portabel pekdator, från företaget Apple. Operativsystemet i iPad är iOS. Detta operativsystem används endast i Apples produkter.

IP-adress

IP-adresser är nummer som används som adress för enskilda datapaket. När du surfar översätts varje webbadress till en IP-adress som består av ett antal siffror. Detta sker osynligt för dig som är användare.

Logga in

Att logga in är att identifiera sig. Du loggar in med ett användarnamn och ett lösenord på ditt användarkonto som du själv oftast har skapat genom att registrera dig på webbplatsen ifråga.

Lösenord

Av säkerhetsskäl bör du inte använda samma användarnamn och lösenord överallt. Ett lösenord bör inte vara ett befintligt ord. Säkra lösenord bör ha: minst åtta tecken, såväl små som stora bokstäver, minst en siffra och minst ett tecken (till exempel !, # och %). Av praktiska skäl kan du ibland göra en smula avkall på säkerheten och skapa ett lösenord av de tre första bokstäverna i förnamnet följt av de tre första bokstäverna i efternamnet följt av exempelvis födelseåret/-månaden/-dagen. Då kan du lämpligen börja lösenordet med stor bokstav och avsluta med ett utropstecken. Ett sådant lösenord är skapligt säkert och samtidigt möjligt att komma ihåg. Men inte heller detta bör användas överallt. Om du är aktiv på internet får du med tiden många användarkonton. Starka lösenord är svåra att komma ihåg. Därför bör du

skaffa dig en skrivbok där du skriver upp användarnamn och lösenord så fort du har skapat ett användarkonto. Då har du dessa samlade och kan lätt återfinna dem. Denna skrivbok bör förstås inte förvaras tillsammans med datorn annat än om den är under konstant uppsikt.

Molnet

Datormoln, även kallat molntjänster eller molnet, är tjänster som tillhandahålls över internet, funktioner som traditionellt sköts på egna datorer men genom molnet sköts av någon annan. Det kan till exempel handla om tillämpningsprogram (ordbehandling, kalkylprogram med flera), serverprogram och lagring av data.

Nätfiske (även *phishing*, *lösenordsfiske*)

Är en form av social manipulation och en olaglig metod att lura innehavare av bankkonton deras nummer, att delge kreditkortsnummer, lösenord eller annan känslig information.

Nätfiske är oftast utformat som ett e-brev som ser ut att komma från en bank eller ett kreditkortsbolag, innehåller en uppmaning att logga in snarast möjligt, och en länk till en falsk webbsida med inloggningsformulär.

Det förekommer försök, framförallt via e-post att få tag på privat information, till exempel kontokortsnummer, bankinformation och lösenord. Dessa e-postmeddelande **kan vara mycket välgjorda och i stort verka autentiska**. Oftast uppges de komma från ett företags supportavdelning och man anger ofta att det har uppstått något form av problem med kundens konto eller motsvarande och behöver då lösenord etcetera för att kunna åtgärda felet. Detta är ofta riktat till kunder hos internetbanker.

Ett sätt att undvika att drabbas av nätfiske kan vara att inte lämna ut uppgifter på detta sätt och att kontrollera med företaget som utger sig för att begära

dessa uppgifter om de verkligen gör det. En legitim verksamhet frågar inte efter lösenord via e-post.

Phishingutskick skickas ofta till alla adresser som bedragaren kan komma över, i hopp om att någon ska luras att svara. De utgör därmed i regel också en underkategori för *spam*. *Liknande bedrägeri kan utföras via SMS, kallas då Smishing.*

Operativsystem

Ett operativsystem är ett datorprogram, eller en samling datorprogram, som syftar till att underlätta användandet av en dator, genom att utgöra länken mellan datorns maskinvara och de tillämpningsprogram som användaren vill använda på datorn, surfplattan eller den smarta mobilen. Man skulle kunna säga att operativsystemet är datorns dirigent medan dataprogrammen är musikerna som blir dirigerade. I PC- datorer är operativsystemet Windows, i Mac-datorer heter det OS X. Det finns surfplattor med operativsystemen Android, iOS och Windows.

Padda

Padda är ett smeknamn på Apples surfplatta iPad.

Router

En liten box som tar emot bredband från fiberkabel/bredbandskabel i fastigheten eller från ett trådlöst nätverk/bredbandsmodem 4G och sänder det vidare antingen via kabel eller ett trådlöst nätverk i bostaden.

Sajt

Sajt är ett svenskt talspråksuttryck för engelskans site som betyder webbsida eller webbplats.

Selfie

En selfie är ett porträttfotografi någon tar på sig själv och lägger ut på internet.

Server

En värddator eller server är ett datorsystem som betjänar andra system och program, ofta över ett datornätverk. Vanligtvis är det inte privatpersoner som har egna servrar på nätet, utan dessa sköts av företag, organisationer och lärosäten.

Skärmdump

En skärmdump är en digital bild som föreställer din skärm vid ett givet ögonblick, du tar en bild av din skärm helt enkelt. Görs med olika kommandon på olika plattformar.

Smarta prylar

Idag finns en mängd saker som har någon form av teknik i sig, ofta uppkopplat mot ett nätverk. Ex klockor, kylskåp, lampor, robotdammsugare osv. Dessa kallas för "smarta prylar".

Sociala medier

Sociala medier betecknar webbplatser och mobila appar med vars hjälp människor kan interagera i mänskliga sociala nätverk och, i motsats till traditionella medier, bidra med eget innehåll. Sociala medier kan innefatta internetforum, sociala nätverkstjänster, bloggar med mera.

Spam

Spam är oönskade och obeställda massutskick av skräppost, oftast med reklam.

Surfa

Att bläddra fritt mellan webbsidor och följa länkar på olika webbsidor kallas att surfa på nätet.

Sökningar/sökträffar När du skriver in ett ord (gör en *sökning*), i din webbläsare eller på en specifik söksida så som google, så får du upp X antal träffar på det du sökt efter. Dessa kallas sökträffar och består ofta av många tusentals olika sidor där ordet förekommer. Det finns många tips kring hur man kan söka mer specificerat och då få mer passande resultat. Oftast är de första sökträffarna man får också betalda av olika företag, alltså annonser.

Uppdatera/uppgradera

Vid uppdatering laddar man ned senaste versionen av ett dataprogram/en app. Vid uppgradering laddar man ned ett mer omfattande program än det man redan har. Uppdatering kostar ingenting, medan uppgradering kan innebära att man byter från en gratisversion till en betalversion.

URL

Uniform Resource Locator (URL), på svenska kallat webbadress, är den teckensamling som identifierar en viss resurs på nätet, som en webbplats:
<https://ragunda.se>

Virus (även *data/datorvirus*)

Är skadliga datorprogram som sprider sig genom att lägga en kopia av sig själva inuti andra program, *värdprogram*. Då ett infekterat värdprogram körs kan dess virus spridas ytterligare och även utföra annat som viruset har konstruerats för att göra. I dagligt tal kallar man ofta alla typer av skadlig programkod för virus. Majoriteten av datorvirus riktar sig mot system som kör Microsoft Windows.

De egentliga virusen är numera ovanliga och deras roll har övertagits dels av makrovirus, som bifogar sin kod till olika typer av dokument i form av så

kallade *makron*, *dels av trojanska hästar*, där den skadliga koden är inarbetad i, inte bara bifogad, ett annat program, om inte hela programmet är skrivet för ändamålet. Datorvirus kan orsaka stora problem och ekonomisk skada p.g.a systemfel, reparationer och korrupt- eller förlorad data.

Virtuell

Virtuell betyder i internet-sammanhang icke-verklig datorsimulerad verklighet.

Webben

World Wide Web (förkortat www eller webben) är ett annat ord för internet, ett system av hypertextdokument åtkomliga via nätet. Med en webbläsare kan du se och klicka på webbsidor, som kan innehålla text, bilder, video och annan multimedia, samt navigera mellan dem via klickbara hyperlänkar. Sidorna och länkarna bildar en världsvid väv, därav bokstäverna www.

Webbläsare

En webbläsare är ett dataprogram som används för att läsa information på nätet (webben). Det finns flera olika webbläsare. De vanliga-ste är Internet Explorer, Google Chrome, Firefox och Edge. Google Chrome är ansedd som snabbare och enklare än övriga. -Firefox är webbutvecklare speciellt förtjusta i då det finns många bra tillägsprogram. Edge har ersatt Internet Explorer i Windows 10. En mindre vanlig webbläsare är Opera. Det finns inget som hindrar att du använder flera webbläsare parallellt. Mac-datorer och iPad använder en webbläsare som heter Safari, även om andra webb-läsare också fungerar på Apple-produkter. På Androidsurfplattor har webb-läsaren en jordglob som ikon. Den kallas kort och gott Internet eller Webbläsare, beroende på vilken Androidversion du har.

Webbplats

En samling webbsidor upprätthållna av en viss organisation, ett företag eller person kallas en webbplats.

Wifi

Trådlöst internet, ej att förväxla med internetuppkoppling via mobiltelefonnätet, exempelvis 3G och 4G. Ett wifi-nät är lokalt, exempelvis i ett hem eller på en arbetsplats.

Wikipedia

Wikipedia är en fri encyklopedi (uppslagsbok) på internet som alla kan redigera. Innehållet är inte faktagranskat i samma utsträckning som till exempel Nationalencyklopedins innehåll. Innehållet i Wikipedia är huvudsakligen bra och pålitligt och granskas hela tiden av frivilliga användare, men läsaren får läsa kritiskt och själv bedöma relevansen/sanningshalten.

Symbolguide iPhone

	Signalstyrka Antalet staplar visar signalstyrkan för mobiltjänster. Om det inte finns någon signal visas Ingen täckning.
	Flygplansläge Flygplansläget är aktiverat. Det går inte att ringa samtal och andra trådlösa funktioner kan vara avaktiverade.
4G	Mobiloperatörens 4G-nät med standarden UMTS (GSM) eller LTE (beroende på operatör) är tillgängligt och iPhone kan ansluta till internet via det nätverket (inte tillgängligt i alla regioner).
3G	Mobiloperatörens 3G-nät med standarden UMTS (GSM) eller EV-DO (CDMA) är tillgängligt och iPhone kan ansluta till internet via det nätverket.
E	EDGE Mobiloperatörens EDGE-nät (GSM) är tillgängligt och iPhone kan ansluta till internet via det nätverket.
	Wi-Fi iPhone är ansluten till internet via ett Wi-Fi-nätverk.
	Internetdelning iPhone är ansluten till internet via Internetdelning på en annan enhet.
	CarPlay iPhone är ansluten till CarPlay.
	Synkronisering iPhone synkroniserar med datorn.
	Nätverksaktivitet Visar att det finns nätverksaktivitet. Vissa appar från andra tillverkare kan också använda den till att visa att en process är aktiv.
	Låst iPhone är låst.
	Stör ej Stör ej är aktiverat.
	Låst i stående läge iPhone-skärmen är låst i stående läge.
	Platstjänster Ett objekt använder platstjänster.
	Alarm En väckning har ställts in.
	Anslutna hörlurar iPhone har parkopplats med Bluetooth-hörlurar som är påslagna och finns inom räckvidden för Bluetooth.
	Bluetooth-batteri Visar batterinivån för en parkopplad Bluetooth-enhet.
	Batteri Visar iPhones batterinivå. När symbolen är gul är strömsparläge på.
	Batteriladdning Visar att iPhone laddas.

Symbolguide Android

Ikön	Betydelse
	Ingen signal
	Signalstyrka
	Roaming (utanför det vanliga nätets täckningsområde)
	GPRS-nät anslutet
	EDGE-nät anslutet
	UMTS-nät anslutet
	HSDPA-nät anslutet
	HSPA-nät anslutet
	LTE-nätverk anslutet (LTE-aktiverade modeller)
	Wi-Fi ansluten
	Bluetooth-funktion aktiverad
	GPS aktiverat
	Samtal pågår
	Missat samtal
	Nytt text- eller multimedie-meddelande
	Larm aktiverat

Symbolguide Allmänt Mobil

INSTÄLLNINGAR - alltid någon form av kugghjul

APP STORE/GOOGLE PLAY STORE - här köper och hämtar man hem appar

E-POST. Alltid ett kuvert. Till denna kan man koppla ex sin hotmail, gmail eller liknande, via inställningar.

SMS – en pratbubbla som beroende på telefon kan se lite olika ut. Skicka och ta emot meddelanden.

TELEFONEN - här kan du ringa och besvara samtal.

MESSENGER – facebook's meddelandetjänst.

WEBBLÄSARE - olika symboler för olika webbläsare på internet. Det är här du "surfar"!

